

Список використаних джерел

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 грудня 1984 року № 8073-X. URL_: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення 01.12.2025).
2. Подорожна Т. С. Законодавчі дефініції: поняття, структура, функції : монографія. Львів : ПАІС, 2009. 196 с.
3. Правозастосовна діяльність Національної поліції. Збірник тестових завдань : навч.-метод. посібник / І. А. Сердюк, Л. М. Сердюк. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 128 с.
4. Сердюк І. А. Правова поведінка. *Теорія держави і права* : підручник / кер. авт. кол. Ю. А. Ведерніков. Дніпро Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. С. 314-330.

Юлія ЗАВГОРОДНЯ

доцент кафедри теорії та історії
держави та права, конституційного
права та прав людини
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

РОЛЬ ПРАВ ЛЮДИНИ У ПОДОЛАННІ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ ДЕРЖАВОТВОРЕННЮ

У сучасному світі державотворення стикається з комплексними гібридними загрозами, які поєднують військові, інформаційні, кібер-, економічні та соціальні елементи, спрямовані на дестабілізацію суверенітету, територіальної цілісності та демократичних інститутів. Для України, яка з 2014 року протистоїть агресії російської держави, доповненій масованою дезінформацією, кібератаками, економічним тиском та спробами розколу суспільства, окреслена проблематика є особливо гострою.

За даними ООН та ОБСЄ, гібридні операції призвели до понад 14 тис. жертв серед цивільного населення, масових порушень прав на життя, свободу, безпеку та власність, а також до системного підриву довіри до державних інститутів. При цьому «за шість місяців до 31 травня 2025 року кількість підтверджених жертв серед цивільного населення на підконтрольних уряду територіях України була більш як на 50% вищою, ніж за відповідний період 2024 року. Бюро з демократичних інститутів і прав людини заявило щодо нападу на Кривий Ріг 4 квітня, в результаті якого російська балістична ракета влучила в дитячий майданчик і вбила 20 мирних жителів, включаючи дев'ятьох дітей. «Після аналізу фотографій і відео, а також свідчень очевидців та інших загальнодоступних доказів, маємо достатні підстави вважати, що всупереч заявам російської федерації, безпосередньо перед ударом або під час

нього в цьому районі не було військових цілей» [1].

Дослідження ролі прав людини в цьому контексті є актуальним з низки причин.

1. Захист прав людини як протидія дестабілізації. Гібридні загрози часто починаються з порушення базових прав (свободи слова, зборів, доступу до інформації), що створює підґрунтя для маніпуляцій та розколу. Посилення механізмів захисту прав людини (через судову реформу, незалежні медіа, цифрову гігієну) є превентивним інструментом проти гібридизації конфліктів.

2. Інтеграція прав людини в національну безпеку. У Стратегії національної безпеки України (2020, оновленій у 2025 році [2]) та Стратегії деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території АРК та міста Севастополя [3] права людини визначено як складову стійкості держави.

3. Міжнародний вимір та євроатлантична інтеграція. У контексті переговорів про вступ до ЄС (кандидатський статус України з 2022 р., активізація «безпекових гарантій» 2024-2025 рр.) дотримання прав людини є не лише етичним, а й політичним критерієм. Аналіз ролі прав людини у подоланні гібридних загроз сприяє формуванню аргументованої позиції України на міжнародних майданчиках (Рада Європи, ОБСЄ, ООН).

4. Практична потреба в постконфліктному відновленні. Після деокупації територій захист прав людини стане основою реінтеграції, примирення та запобігання рецидивам гібридних впливів.

Гібридні загрози державотворенню являють собою комплексний феномен, що поєднує конвенційні та неконвенційні методи впливу на державні інституції, суспільну свідомість та національну безпеку. У контексті сучасного міжнародного права та політології права людини виступають не лише як об'єкт захисту, а й як інструмент забезпечення державної стійкості. Системне дотримання прав людини формує соціальний капітал, який є важливим для протидії дезінформаційним кампаніям, соціальній дестабілізації та іншим формам гібридного впливу.

Теоретичне осмислення цього взаємозв'язку має спиратися на концепцію демократичного миру та теорію легітимності державної влади. Держави з високим рівнем захисту прав людини демонструють більшу стійкість до зовнішніх маніпуляцій, оскільки їхні громадяни мають менше підстав для незадоволення системою управління та більше довіряють державним інституціям, що створює природний імунітет проти спроб розхитування суспільно-політичної стабільності.

Забезпечення фундаментальних прав та свобод формує структурні передумови для попередження гібридних атак. Свобода слова та доступ до інформації створюють середовище медіаплюралізму, де дезінформаційні наративи зустрічають критичний аналіз та альтернативні джерела верифікації. Незалежні медіа, захищені правом на свободу вираження поглядів, виступають природним фільтром пропагандистських меседжів та фейкових новин.

Право на участь у державному управлінні та політичних процесах забезпечує легітимність влади через демократичні механізми. Інклюзивні політичні системи, де різні соціальні групи мають реальні канали впливу на прийняття рішень, менш вразливі до спроб експлуатації міжгрупових протиріч. Гібридні актори часто використовують соціальні розколи, етнічні чи релігійні суперечності для дестабілізації держави; захист прав меншин та забезпечення їхньої політичної репрезентації нівелює цей потенціал.

Економічні та соціальні права відіграють ключову роль у формуванні суспільної згуртованості. Держави, що забезпечують достатній рівень соціального захисту, освіти та охорони здоров'я, створюють умови для соціальної мобільності та зменшення маргіналізації окремих груп населення, що знижує ймовірність успішної мобілізації невдоволених верств через протестні рухи, керовані зовнішніми акторами.

Таким чином, піднята проблематика є актуальною як для теоретичного осмислення взаємозв'язку прав людини та безпеки держави, так і для розробки політик, що забезпечать стале державотворення в умовах перманентних гібридних викликів. Права людини у протидії гібридним загрозам державотворенню функціонують на кількох взаємопов'язаних рівнях: як превентивний механізм через формування стійкого суспільства, як операційний інструмент через забезпечення легітимності контрзаходів та як відновлювальний механізм у постконфліктний період. Системне дотримання міжнародних стандартів прав людини не є перешкодою для ефективної протидії гібридним загрозам, а навпаки, становить її необхідну передумову та гарантію довгострокової ефективності.

Список використаних джерел

1. ODIHR's latest report adds to the mountain of evidence detailing serious concerns with Russia's actions in Ukraine: UK statement to the OSCE. URL: <https://www.gov.uk/government/speeches/odihrs-latest-report-adds-to-the-mountain-of-evidence-detailing-serious-concerns-with-russias-actions-in-ukraine-uk-statement-to-the-osce>.

2. Стратегія національної безпеки України. Затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>.

3. Стратегія деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя. Затверджена Указом Президента України від 24 березня 2021 року № 117/2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/117/2021#Text>.